

Audi fili mi, & suscipe verba mea, ut multiplicentur tibi anni vite. Viam sapientia monstrabo tibi. Id est, ut vite aeternae dona percipias.

Et ducam te per semitas aequitatis: quas cum ingressus fueris, non ardebuntur gressus tui. Semitae id est, actiones aequitatis, dum inchoantur, arctae videntur & angustae: dum vero profectum capiunt, jam ex consuetudine speciosae videntur & late, psalmista testante, quod cum incipiens Domino dixisset: Propter verba laborum tuorum ego custodivi vias duras; postmodum jam proficiens canebat: Viam mandatorum tuorum cucurri, dum dilatares cor meum. Et si ergo semitae aequitatis cum ingredi coeperis, arctae tibi videntur, tamen eas cum ingressus fueris, non ardebuntur gressus mentis tuae: sed juxta quod Dominus ait: Jugum suave, & onus leve reperies. Etenim reprobi in hac vita, latum intrant iter; at in die novissimo ligatis manibus & pedibus mittentur tenebras. Pedes vero electorum dirigentur in viam pacis.

Et currens non habebis offendiculum. Tene disciplinam, ne dimittas eam. Custodi illam: quia illa est vita tua. Ne delesteris in semitis impiorum, nec tibi placeat malorum via. Fuge ab ea, nec transas per illam: declina, & desere eam. Non enim dormiunt nisi cum malefecerint, & non rapiuntur somnus ab eis, nisi supplantaverint. Quo alacrius ad implenda Dei mandata cucurris: eo minus adversa quae te impediunt timebis. Nam quicumque in prava actione defudant offendiculum in medio cursu reperiunt, quia exemplo dum non praevident rapiuntur ad penam.

Comedunt panem impietatis, & vinum iniquitatis bibunt. In actione scelerum, iniqui quasi epulis delectantur appositis. Vel certe vinum damnatorum bibunt, & esurientibus spicas tollere gaudent, ut esse moris impiorum scriptura sacra testatur.

Iustorum autem semita quasi lux splendens: procedit & crescit usque ad perfectam diem. Iustorum opera in luce scientiae peraguntur, & aeternam ducunt ad vitam: quae est perfecta dies.

Via impiorum tenebrosa: nesciunt ubi currant. Dicit de his Joannes Apostolus, qui diligit fratrem suum, in lumine manet, & scandalum in eo non est: qui autem odit fratrem suum, in tenebris est & in tenebris ambulat, & nescit quid eat: quia tenebrae obcaecaverunt oculos ejus. Cui contra superius dicitur sapienti: quia currens non habebis offendiculum, id est, scandalum.

Fili mi, audivisti sermones meos, & ad eloquia mea inclina aures tuas. Ne recedant ab oculis tuis: custodi ea in medio cordis tui. Vita enim sunt inventientibus ea, & universae carni sanitas. Omni custodia serva cor tuum: quia ex ipso vita procedit. Sunt qui recte vivere videntur hominibus: sed quia recta intentione non faciunt, a Deo qui cor respicit pravum, vita eorum reprobat, quae credebatur bona. Omni ergo diligentia cordis munditiam serva: quia ad ejus examen modus aestimabitur vite.

Remove a te os pravum, & detrahentia labia sint procul a te. Duobus modis sentiendum, ut & os tuum ne pravum loquatur aliquid, & tua labia ne detractionibus affluant custodias, & alios quoque quos huic vitio subditos nosti, ne te corrumpant fugias.

Oculi tui recta videant, & palpebrae tuae praecedant gressus tuos. Iter justitiae quod ingredi debeas, diligenter edisce, & in cunctis quae agere disponis, sollicitus ad quem sint finem ventura praevide. Hoc est enim palpebras recta videntium oculorum, tuos praecedere gressus: bonum opus quod acturus es sedula cogitatione praevinire: & quia secundum Deum fit meditando praevidere. Item palpebrae gressus praecedunt, cum operationem nostram consilia recta praeveniunt. Qui enim negligit considerando praevidere quod facit, gressus tendit, oculos claudit, pergendo iter conficit: sed praevidendo sibi metipsum non antecedit, atque idcirco citius corrumpit, quia quod pedem operis ponere debeat, per palpebram consilii non praevidet.

Dirige semitas pedibus tuis. Ne videlicet erres in actibus aut fide.

Et omnes viae tuae stabilientur. Ne levitate mentis a bono movearis proposito. Hinc & Apostolus: Stabiles estote & immobiles, abundantes in opere Domini semper.

Ne declines ad dexteram neque ad sinistram. Dextera via, bona, sinistra accipitur reproba. Non ergo dexteram

viam ambulare, sed ad dexteram declinare prohibebimur. Declinat enim ad sinistram, qui injustus est. Declinat ad dexteram, qui sibi vult arrogare quod justus est. Declinat ad dexteram, qui de suis viribus praesumat. Declinat ad sinistram, qui pro sua fragilitate desperat se posse salvari. Declinat ad sinistram, qui stultitiae famulatur. Declinat ad dexteram, qui vult plus sapere quam oportet sapere: quod & de ceteris virtutibus ac vitiis, eodem modo intelligitur.

Averte pedem tuum a malo. Hoc est, ne vel huic vel illuc a recto devies: quia virtutes discretionem quaerunt, & nimietas omnis in vitio est.

Vias enim quae a dextris sunt novit Dominus. Id est elegit, & placent illi; ideo displicentibus & reprobis dicitur est: Non novi vos, quod est dicere, non vos elegi, non mihi placetis.

Perversa vero sunt, quae a sinistris sunt. Ipse enim reus facit gressus tuos: iinera autem tua in pace producet. Si avertaris a malo pedem tuum, si bona quae docui Domino juvante facere studueris, adit ipse propitius conatibus tuis, ut & nunc recte ingredi, & tunc ad pacem valeas pervenire sempiternam.

Caput V.

FILI mi, attende sapientiam meam, & prudentiam meam inclina aures tuas. Hactenus generaliter castigaverat auditorem. Hic sub specie meretricis, ab haereticorum nequitia prohibet.

Ut custodias cogitationes, & disciplinam labia tua conservent. Cogitationes quibus recte credas, labia quibus ipsam fidem per simplicia verba, & consueta atque Ecclesiastica profitearis. Sed & juxta literam qui adheret meretrici, etiam labia vel osculando, vel turpia fando commaculat.

Ne intenteris fallacia mulieris. Favus enim distillans labia meretricis: Recte sapientia hujus mundi, atque concupiscentia ejus, fallax mulier dicitur, quae per nitorem gloriae temporalis, & peccati dulcedinem, animas reprobatorum dum demulcet, a Deo meretriciari facit, & de vana spe praesentis saeculi deceptos fallit. Aliter: Cum in ore haereticorum dulcedo eloquentiae, non ad sufficientiam solummodo, verum etiam ad superfluitatem resonat, ob id fallitas, quia apte proferri cernitur, veritas a stultis existimatur.

Et nitidius oleo guttur ejus. Oleo Spiritus sancti, fides Catholica consecratur: quo nitidius suum guttur ostentant, qui suos sensus, patrum fidei anteponunt. Patet de meretricis, quia & sermonis suavitate, & formositate corporis, ad capiendos miseros quaerit.

Novissima autem illius amara quasi absinthium, & lingua acuta quasi gladius biceps. Potio absinthii intus amarefcit in visceribus, gladio foris membra feriuntur. Ut igitur ostendat iniquos in novissima ultione & interius impleri, & extrinsecus penis circumdari perpetuis, & amaritudine illos absinthii torquendos, & gladio asseverat esse truncandos. Quare autem idem gladius biceps sit dictus, Dominus aperit cum ait: Sed eum time, qui potest & animam & corpus perdere in gehennam.

Pedes ejus descendunt in mortem & ad inferos gressus ejus penetrant. Per semitam vitam non ambulat: vagi sunt gressus ejus, & investigabiles. Vagi sunt sensus haereticis deceptionis: quia alii Christum Deum, alii hominem esse negant: alii carnem accepisse, alii animam contradicunt: alii eum de virgine natum: alii Spiritum sanctum, alii patrem Deum esse, alii penitentibus veniam dandam esse confiteri prohibent. Et in tam innumera haec pestis se findit itinera, ut penitus quot sint investigari nequeant. At Catholica veritas vaga & investigabilis non est: quia una eademque cunctis est agnita totum per orbem fidelibus.

Nunc ergo fili mi audi me, & ne recedas a verbis oris mei. Longe fac ab ea viam tuam, & ne appropinques foribus domus ejus. Et Apostolus ait: Fugite fornicationem: quia nimirum primum hujus vitii remedium est longe ab eis fieri: quorum praesentia vel alluciat, vel cooperetur ad vitium. Sed & ab haereticorum auditu prostris segregari, infirmis auditoribus prodest.

Ne des alienis honorem tuum, & annos tuos crudeli. Ne honorem quo ad imaginem Dei creatus es, immundorum spirituum voluntatibus subdas: neque accepta vivendi spatia ad libitum adversarii immitis expendas. Cuicumque enim se-

leri quisque subicitur, in hoc profecto dominatui malignorum spirituum mancipatur.

Ne forte impleantur extranei viribus tuis, & labores tui sint in domo aliena. Ne demoniorum facta adjuves: si vel ingenium animi, vel corporis tui vires, ad patranda facinorosa tradas, domumque alienam, id est, numerum perditorum, te adjecto multiplices. Et pulchre dicit: labores tui sint in domo aliena: quia sunt qui juxta Prophetam, ut inique agant, laborant: & haeretici quantum laborem contra Ecclesiam subierint, utinam lateret.

Et gemas in novissimis, quando consumperis carnes & corpus tuum, & dicas: Praeponendum a superiori, ne forte: & est sensus: Ideo te castum custodi, ne forte in penis gemere cogaris, quando non solum carnales illecebrae transeunt: sed & ipso corpore relicto, anima quae per corpus gessit cuncta reddere compellitur. Verum & in hac vita sapius contigit, ut qui in adolescentia luxuriose vivendo habita disperseant, tempore senectutis inopia deficiant, & refrigerante calore carnis, ac flore juventutis marcescente, rebus suis quas lascive venderant, alios uti conspiciant: gementisque fera paenitentia dicant quae sequuntur:

Cur detestatus sum disciplinam, & increpationibus non acquievis cor meum. Nec audivi vocem docentium me, & magistris non inclinavi aures meas. Disciplinam dicit Ecclesiasticae fidei, increpationes autem quibus haeretici cur ab Ecclesia recesserint oburgantur. Patet de fornicariis.

Penae sui in omni malo, in medio Ecclesiae & synagoga. Ecclesia & synagoga Graeca nomina sunt, & unam eandemque rem Latine significant, id est, conventum plurimorum adinvocatio. Si autem subtilius distinguantur, Ecclesia convocatio, & synagoga congregatio interpretatur. Et vetus quidem Dei populus utroque nomine vocabatur: Nunc autem gratia distinctionis, ille synagoga, noster Ecclesia dicitur, merito scilicet fidei & scientiae majoris: quia & irrationalis creatura potest congregari. Denique dixit Deus: Congregentur aquae in congregationem unam. Rationalis autem solum & sensibilis potest convocari. Verum aliquando haec nomina & malorum conventus significant: unde & illud: Exarsit ignis in synagoga eorum. Et: Odivi Ecclesiam malignantium. Quod ergo sero penitens ait: contempserunt sapientiam penae sui in omni malo, in medio Ecclesiae & synagoga: videtur misero magnitudinem suae damnationis perpendenti, quia nihil penae fuerit sceleris, quo non ipse sit irretitus, qui tanta meruit tormenta subire, & hoc ad cum multum accesserit miseriae, quod non extremum ipse peccantium, sed medius magis & quasi autor extiterit: vel certe in mediis sanctorum conventibus corpore positus, alienam ab eis vitam ducere non timeat. Et de haereticis specialiter sentiendum: qui nec veterum patrum, nec novorum dictis & exemplis potuerint ab errore revocari.

Bibe aquam de cisterna tua, & fluentia putei tui. Desiderio utere propriae mulieris, & ejus ministeriis fovere devotis.

Deriventur fontes tui foras: & in plateis aquas tuas divide. Filium tuum ac filiam nuptui trade: & hoc manifeste facito pluribus consciis.

Habeto eas solus: nec sint alieni participes tui. Solus in tua potestate retine qualibus matrimoniis liberos tuos socies: nec sint fornicarii vel meretricis, tuae sobolis participes.

Sit vena tua benedicta, & latere cum muliere adolescentiae tuae. Tanta te temperantia cum muliere quam adolescens accepisti, etiam cum senuerit serva: ut merito fidelis castimoniae benedictionem consequaris in prole.

Cerva charissima & gratissimus hinnulus. Illa sit tibi semper charissima conjux quae sicut cerva serpentes, ita persequatur scorta & suis effugiat ab aedibus: sit natus ex ea filius & ipse castitatis amator gratissimus.

Ubera ejus inebrient te omni tempore: in amore illius delectare jugiter. Non uxorio operi semper insisteret docet: sed monet, ne vel prima vivente aliam ducas, vel meretrici unquam socieris. Aliter: Quod ait, Bibe aquam de cisterna tua, & fluentia putei tui: Docet ab haereticis cavendum, & custodiae scripturarum ac lectioni attendendum, scientiam, inquit, quam praedicas aliis ipse serva, & tui irrigationem sermonis infunde. Deriventur fontes tui foras, & in plateis aquas tuas divide. Cum ipse servaveris: tunc & aliis praedica, & in magna auditorum amplitudine, Tom. V.

divina eloquia juxta unicujusque qualitatem dispensa. Habeto eas solus. Aquas & in plateis dividimus, & tamen soli possidemus: quando exterius late praedicationem fundimus, & tamen per eam laudes humanas consequi minimè ambimus. Nec sint alieni participes tui. Immundi spiritus participes sunt doctores: si ejus mentem vel fastu elationis dum praedicat, vel haeresi, vel quolibet vitio corrumpunt. Solus autem aquas possidet, cum membris Ecclesiae fideliter connexus, ab extraneorum se consortio liberum servat. Sit vena tua benedicta, & latere cum muliere adolescentiae tuae. Sit doctrina tua & quaecumque nascuntur ex ea in benedictione Ecclesiae, & latere cum ea cui ab adolescentia, id est, a primo credendi tempore conjunctus es. Cerva charissima & gratissimus hinnulus: ubera ejus inebrient te omni tempore: in amore illius delectare jugiter. Cerva charissima sive gratissima, ut quidam codices habent, sancta est Ecclesia, quae serpentinam solet odio habere & conterere doctrinam. Gratissimus hinnulus, populus est ejus virtutum varietate delectabilis, & eadem castae fidei semper emulatione succensus. Cujus uberibus inebriamur, cum utriusque testamenti paginis contra haereticorum fraudes instrumur: cujus pace & amore jugiter delectari, magna est exercendarum occasio virtutum.

Quare se aueris fili mi ab aliena: & foveris sinu alterius. Et de meretricis & de haereticis sentiendum.

Respicit Dominus vias hominis, & omnes gressus suos considerat. Non putent se adulteri tenebris noctis ac parietum obtegi: non haeretici sua molimina posse celari: quia tenebrae non obscurabuntur a Domino, & nox sicut dies illuminabitur.

Iniquitates suae capiunt impium, & funibus peccatorum suorum constringitur. Distat inter peccatorem & impium: quod peccator appellatur omnis qui vel in parvis, vel in magnis sceleribus decidit. Impius autem, qui vel nunquam fidem recepit, vel enormitate scelerum ab ea quam accipit anathema factus est: ut haeretici, vel Catholici publicis flagitiis involuti. Qui funibus peccatorum suorum constringuntur, cum ineffabili augmento suae pravitatis intereunt. Qui enim funem facit, torquendo semper & involvendo fides fidibus auget. Talis est tortuudo operum malorum: tales libri haereticorum, in quibus prava pravis neccentes, non aliud scribendo quam quo se arctius obligent agunt.

Ipsa moritur quia non habuit disciplinam: & multitudine stultitiae suae decipietur. Quia multa de adulteris vel de haereticis disputaverat, more suo in clausula narrandi qualis sit talium finis, ostendit: id est, quia ad mortem tendant aeternam, qui disciplinam detestati sunt vitae. Multitudinem autem stultitiae suae dicit, cum haeretici se sapientiores sanctis patribus autumant: vel cum opera tenebrarum facientes iniqui, aut Dominum haec non videre, aut se facile ejus iram putant posse tolerare.

Caput VI.

FILI mi si sponderis pro amico tuo: defixisti apud extraneum manum tuam. In promptu est literae sensus: quia studet ei qui spondit pro amico, ut ipsum amicum sollicitus admoveat, quatenus reddita pecunia quam debet creditori, & se & ipsum liberet. Allegoricè autem in hac *sermo* doctorem: porro in sequenti vacante quemlibet, ut se gerere debeat instruit. Dicitur enim praecceptor: si sponderis pro amico tuo, defixisti apud extraneum manum tuam: quod est aperte dicere: si animam fratris in periculo tuae conversationis acceperis, jam ligasti mentem apud curam sollicitudinis quae ante deerat.

Illaqueatus es verbis oris tui: & captus propriis sermonibus. Quia dum commissis tibi cogitis bona praedicatione dicere: teipsum prius necesse est quae dixeris custodire.

Eac ergo quod dico fili mi, & remittis manum libera: quia incidisti in manum proximi tui: discurre, festina, suscita amicum tuum. Non tantum tu ipse bene vivendo vigilare memento, sed & illum cui praes a peccati torpore praedicatione disjunge.

Ne dederis somnum oculis tuis, nec dormitent palpebrae tuae. Somnum oculis dat, qui subditorum curam omnino negligit. Dormitat autem, qui reprehensibilia eorum gesta